

Nauczanie języka polskiego jako obcego w czasie pandemii koronawirusa w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego

Część I. Aspekt organizacyjny i dydaktyczny

dr Mateusz Gaze, dr Rafał Maćkowiak

Słowa kluczowe

Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców, Uniwersytet Łódzki, nauczanie online, obcokrajowcy, język polski jako obcy

Kontakt

Mateusz Gaze
Uniwersytet Łódzki
ORCID ID: 0000-0003-3560-7251
mateusz.gaze@uni.lodz.pl

Rafał Maćkowiak
Uniwersytet Łódzki
ORCID ID: 0000-0003-3905-9854
rafal.mackowiak@uni.lodz.pl

Abstrakt

Artykuł prezentuje problemy nauczania zdalnego, które napotkali słuchacze kursów przygotowawczych i ogólnych (komercyjnych) Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego w II semestrze roku akademickiego 2019/2020, czyli w czasie niespodziewanego i przymusowego przejścia z nauczania tradycyjnego (stacjonarnego) na nauczanie online. W pierwszej części artykułu poruszono aspekty organizacyjne (np. kiedy rozpoczęły się zajęcia zdalne czy jak słuchacze uczą się języka polskiego) i metodyczne (np. czy treści poruszane na lekcjach zdalnych odpowiadały potrzebom studentów). Badanie opiera się na analizie 155 kwestionariuszy ankietowych studentów pochodzących z 18 krajów. Dużym sukcesem zajęć zdalnych w SJPdC jest fakt, że 71% uczących się uznało, że zawartość lekcji odpowiadała ich potrzebom.

1. Wprowadzenie

Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego (dalej nazywane też SJPdC) jest najstarszym i jednym z największych ośrodków kształcących obcokrajowców w zakresie znajomości języka polskiego jako obcego, jego początki sięgają już 1952 roku (Wielkiewicz-Jałmużna, 2008). Rokrocznie w Studium

uczy się ok. 500 studentów z ponad 40 krajów na kursach dziennych, popołudniowych czy wakacyjnych. Ich głównym celem jest przygotowanie słuchaczy do studiów na polskich uczelniach oraz zapoznanie z polską kulturą. B. Rakowski, przedstawiając historię Studium, zwrócił uwagę, że „ważną dziedziną działalności SJPdC było i jest wypracowywanie nowych metod i programów nauczania, opracowanie podręczników i innych materiałów do nauczania języka polskiego jako obcego oraz przedmiotów kierunkowych” (Rakowski, 2010: 14). B. Ostromecka-Frączak dodaje, iż „specyfika łódzkiego Studium polega na tym, że cudzoziemcy oprócz języka ogólnego uczą się również języka specjalistycznego, związanego z kierunkiem ich przyszłych studiów” (Ostromecka-Frączak, 2010: 24). Obcokrajowcy przyjeżdżają do Studium w październiku i do czerwca uczą się języka polskiego, by móc podjąć studia po polsku od następnego roku akademickiego. 11 marca 2020 roku Rektor Uniwersytetu Łódzkiego w celu przeciwdziałania rozprzestrzeniania się COVID-19 zawiesił działalność dydaktyczną w tradycyjnej formie, wprowadzając możliwość nauczania online¹. Wykładowcy mogli dzięki temu zdecydować o zawieszeniu zajęć (było to równoznaczne z przesunięciem ich na kolejne semestry nauki) lub rozpoczęciu nauczania w formie zdalnej. Przesunięcie zajęć w Studium nie było jednak możliwe, ponieważ kursy musiały zakończyć się na początku czerwca, by kandydaci na studia mogli złożyć dokumenty rekrutacyjne pod koniec czerwca lub na początku lipca².

W roku akademickim 2019/2020 w SJPdC funkcjonowało 21 grup przygotowawczych o trzech profilach: medycznym, przyrodniczo-technicznym, społecznym oraz 3 grupy kursowe (słuchacze komercyjni, którzy uczą się języka polskiego przede wszystkim w celach komunikacyjnych). Liczba godzin uzależniona jest poziomu językowego słuchaczy – grupy początkujące (cudzoziemskie) mają

¹ Zarządzenie nr 100 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 11.03.2020 r. [https://baw.uni.lodz.pl/\[29.09.2020\]](https://baw.uni.lodz.pl/[29.09.2020]).

² Rekrutacja obcokrajowców często odbywa się w innych terminach niż rekrutacja polskich kandydatów. Co więcej, dopiero w połowie maja było wiadomo, kiedy odbędzie się matura, a terminarze rekrutacyjne na polskich uczelniach zostały zaktualizowane jeszcze później. Wykładowcy SJPdC nie mogli czekać z zajęciami, tym bardziej, że każdy dzień bez języka polskiego wpływał negatywnie na słuchaczy. Należy zaznaczyć w tym miejscu, że duża część słuchaczy Studium mieszka na czas kursu w XIV Domu Studenta UŁ, który mieści się w tym samym budynku co SJPdC. Studenci ci w normalnych warunkach mają mały kontakt z Polakami (poza lekcjami), a izolacja społeczna spowodowana koronawirusem pogłębiała odseparowanie od języka polskiego.

550–500 godzin języka polskiego, a grupy średnio zaawansowane (polonijne) 520–460 godzin³.

Nauczanie języka polskiego we wszystkich grupach opiera się na podobnym schemacie. W przypadku grup cudzoziemskich (początkujących) pierwszy semestr nauki poświęcony jest nauczaniu języka ogólnego do poziomu A2 z naciskiem na fleksję imienną i werbalną. Na nauczanie języka specjalistycznego w drugim semestrze przeznaczają się około 200 godzin, w trakcie których student zapoznaje się z fachową leksyką i frazeologią, zasadami słowotwórczymi i schematami składniowymi. W przypadku grup polonijnych (średnio zaawansowanych) pierwszy semestr obejmuje naukę języka ogólnego do poziomu B1+ również z naciskiem na fleksję werbalną i imienną (oczywiście z odpowiednio bardziej zaawansowanymi zagadnieniami z tego zakresu) oraz rozwój leksykalny. Nauczanie języka specjalistycznego także opiera się na zapoznaniu z fachową leksyką i frazeologią, zasadami słowotwórczymi, schematami składniowymi i synonimią syntaktyczną, z dużym naciskiem na wkomponowanie tych zagadnień w polski styl naukowy.

Zawieszenie zajęć miało miejsce na początku II semestru, kiedy studenci opanowali umiejętność komunikowania się w języku polskim, jednak dalej obca była im odpowiednia odmiana specjalistyczna języka polskiego, a to ona jest konieczna do studiowania po polsku. Celem artykułu jest przedstawienie tego, jak wyglądało nauczanie języka polskiego jako obcego z perspektywy uczących się. W pierwszej części artykułu poruszone zostaną aspekty organizacyjne (np. kiedy rozpoczęły się zajęcia zdalne czy jak słuchacze uczą się języka polskiego) i metodyczne (np. czy treści poruszane na lekcjach zdalnych odpowiadały potrzebom studentów). Część druga natomiast poświęcona zostanie aspektom technicznym, tj. autorzy skupią się na rodzaju i sposobach wykorzystania nowych technologii i mediów w nauce online.

³ Różnica spowodowana jest profilem grupy.

2. Uczestnicy badania i ich charakterystyka

W maju 2020 roku wysłano do studentów SJPdC ankietę na platformie MS Forms z prośbą o jej dobrowolne wypełnienie. Zgromadzono łącznie 155 kwestionariuszy ankietowych. Byli to słuchacze, którzy pochodzili z: Białorusi (75)⁴, Ukrainy (30), Wietnamu (12), Konga (10), Angoli (3), Chin (3), Palestyny (3), Rosji (3), Indonezji (2), Kanady (2), Kazachstanu (2), Etiopii (1), Iranu (1), Kamerunu (1), Meksyku (1), Mołdawii (1), Nigerii (1) oraz Tanzanii (1). Mimo że zgromadzono wyniki ankiet tylko od 1/2 wszystkich słuchaczy kursów dziennych, to zebrana próba jest reprezentatywna i odpowiada strukturze grup w Studium (zwykle 2/3 grup stanowią grupy polonijne, a 1/3 cudzoziemskie). Respondentami ankiety były osoby w wieku od 17 do 36 lat, należy podkreślić, że ponad 2/3 nie miało skończonych 20 lat: 17 lat (23), 18 lat (71), 19 lat (15), a tylko 2 osoby miały skończone 30 lat. Ankietowani byli zatem osobami młodymi, którym świat wirtualny nie jest obcy, a poruszanie się w nim nie powinno sprawiać większego problemu. Wśród badanych osoby z wykształceniem średnim stanowiły 86% (134), z wyższym I stopnia i z wyższym II stopnia po 5% (po 8 ankietowanych); inne wykształcenie zaznaczyło 3% respondentów (5 osób).

Na pytanie: „Jak długo ankietowani uczą się języka polskiego?”, pojawiły się następujące odpowiedzi: *mniej niż 6 miesięcy* wśród 15 badanych, *6–12 miesięcy* wśród 48 badanych, *1 rok – 2 lata* wśród 47 badanych, *3 lata – 5 lat* wśród 37 badanych, *więcej niż 5 lat* wśród 8 badanych. Należy założyć, że osoby uczące się języka polskiego krócej niż rok, to osoby, które rozpoczęły naukę polskiego w SJPdC, bowiem wśród ankietowanych, którzy uczą się od roku do 2 lat są głównie osoby z krajów Europy Wschodniej uczęszczające na kurs polskiego przed przyjazdem do Polski. Natomiast ankietowani, którzy uczą się więcej niż 3 lata języka polskiego to zwykle osoby z polskich rodzin, które chodziły w kraju zamieszkania do polskich szkół dziennych lub tzw. szkół sobotnich.

Ważnym czynnikiem wpływającym na proces uczenia się języka obcego jest motywacja (Komorowska, 2005: 130). Aż 126 osób, czyli 81% wszystkich badanych, wskazało, że *chęć studiowania w Polsce* stanowi czynnik motywujący do nauki języka polskiego. Inne mo-

⁴ W nawiasach podawana jest liczba odpowiedzi.

tywacje to: *chęć pracy w Polsce* (52⁵), *posiadanie polskiej rodziny* (32), *uzyskanie stypendium w Polsce* (29), *posiadanie dziewczyny Polki / chłopaka Polaka* (4), jednemu respondentowi „podoba się język polski”. Należy zaznaczyć, że więcej niż 1 czynnik motywujący do nauki polskiego wskazało 97 ankietowanych (63%). Pokazuje to, że studenci są zdeterminowani do przyswojenia języka polskiego, a tym samym ważny jest dla nich kurs prowadzony przez SJPdC. Jeśli uwzględni się, że 52 osoby, które podały tylko jeden czynnik motywujący, wskazały na *chęć studiowania* lub *pracowania* w Polsce, to można przyjąć, że oni również posiadają dużą motywację do poznania języka polskiego przynajmniej w stopniu komunikatywnym. Najmniejszą motywację mogą mieć osoby, które wskazały tylko *uzyskanie stypendium* (było to 6 osób) jako czynnik motywujący.

W kolejnym pytaniu należało wskazać podsystemy języka lub sprawności, które badanym słuchaczom sprawiają trudność. Oczywiście najwięcej wskazań miała *gramatyka* (86), następnie *słownictwo* (70) i *mówienie* (59). Gramatyka języka polskiego, a szczególnie fleksja werbalna i imienna przysparzają uczącym się języka polskiego jako obcego najwięcej problemów, co związane jest z dużym zestawem końcówek fleksyjnych koniecznych do zapamiętania i zautomatyzowania. Słownictwo, zwłaszcza w II semestrze, kiedy pojawia się język specjalistyczny, zaczyna być trudne ze względu na bogatą synonimię i różnice w zakresie użycia wielu wyrazów bliskoznacznych. Co więcej, przyjmuje się, że na poziomie B2⁶ uczący się znają 4000 wyrazów (ESOKJ, 2003: 101). Taki zasób słownikowy jednak nie wystarcza, aby w jego wypowiedziach nie pojawiały się luki. Aby cudzoziemiec mógł swobodnie zrozumieć tekst, musi znać minimum 5000–8000 rodzin wyrazów (Seretny 2016, s. 20). Nawet jeśli by przyjąć, że cudzoziemiec ma opanować tylko 4000 wyrazów, to i tak przez okres od października do końca maja musi on codziennie (wliczając w to weekendy i święta) opanować ponad 16 nowych wyrazów. Mówienie jest sprawnością produktywną, która jest trudna dla uczących się, ponieważ wymaga przywołania w tym samym momencie odpowiednich leksemów, połączenia ich ze sobą za pomo-

⁵ W pytaniu tym respondenci mogli wskazać po kilka czynników, ponieważ rzadko kiedy to jeden czynnik decyduje o przyjeździe do Polski, a tym bardziej nie jeden czynnik determinuje chęć uczenia się nowego języka.

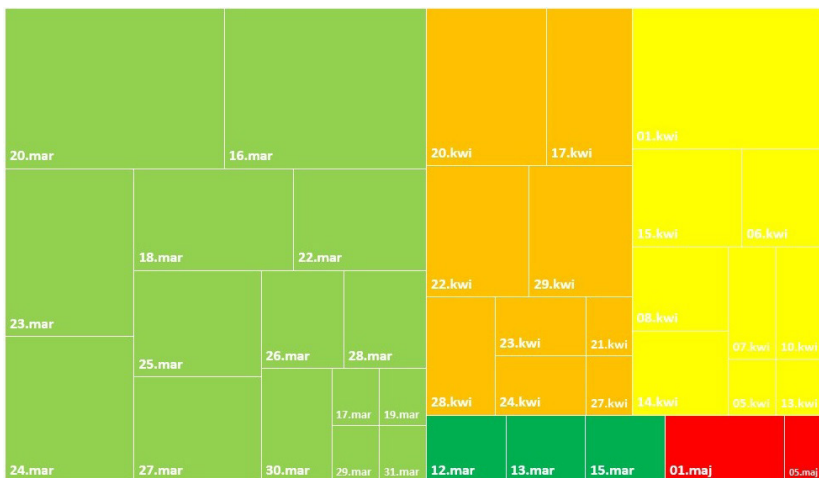
⁶ Poziom B2 przyjmuje się jako poziom docelowy rocznych kursów przygotowawczych w SJPdC dla grup cudzoziemskich, dla grup polonijnych wskazuje się poziom C1.

cą reguł gramatycznych oraz zadbania o dostosowanie komunikatu do sytuacji. Ponadto łączy się z dialogiem, rozmową z interlokutorem, którego komunikaty należy zrozumieć, a to właśnie *rozumienie ze słuchu* wskazywane było jako czwarte w miejscach trudnych dla uczących się (wskazało je 9% ankietowanych, tj. 26 osób). Wśród rzadziej pojawiających się odpowiedzi należy wymienić: *pisanie* (23 os.), *czytanie* (9 os.), „slang” (1 os.), *inne* (1 os.). 4 osoby wskazały, że *nic nie sprawia im problemu w języku polskim*.

3. Aspekt organizacyjny zajęć online

W tej części ankiety słuchacze zostali poproszeni o wskazanie daty rozpoczęcia zajęć online, niezależnie czy były one prowadzone przez komunikator, czy też drogą mailową. Interesował nas jedynie początek nauczania online w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców.

Wykres 1. Daty rozpoczęcia lekcji w trybie zdalnym

Źródło: opracowanie własne

Jak już wspomniano, pandemia spowodowała, że cały Uniwersytet Łódzki musiał przejść na system zdalny nauczania. Przymusowe zamknięcie budynków uniwersyteckich nastąpiło 11 marca 2020 r.

Wszystkie daty wskazane przez ankietowanych pozwoliły zbudować wykres (1⁷), który zobrazował, że przejście z trybu nauczania stacjonarnego na tryb zdalny nastąpiło w Studium bardzo szybko. W większości miało to miejsce już w marcu 2020 roku. 6 osób stwierdziło, że zajęcia online rozpoczęły się w pierwszej, a 74, że w drugiej połowie tego miesiąca. Pozostali ankietowani wskazali, że rozpoczęcie nauczania w trybie zdalnym nastąpiło w pierwszej (29 wskazań) i drugiej połowie kwietnia (31 wskazań), a tylko 2 osoby wskazały, że miało to miejsce na początku maja⁸. Pozostałe odpowiedzi na niniejsze pytanie nie mogły zostać uwzględnione w wynikach badań, ponieważ respondenci wskazali np. datę z przyszłości („9.10.2020 r.”⁹) lub przed zamknięcia budynków uniwersyteckich („14.11.2019”).

Nauczyciele zatem bardzo szybko przeszli z prowadzenia zajęć w trybie stacjonarnym do nauczania zdalnego. Stanęli na wysokości zadania i mimo pandemii nie zaprzestali nauczania, a ewentualna przerwa wynikająca z dostosowania się do nowej sytuacji była bardzo mała lub nie było jej wcale.

Kolejnym pytaniem związanym z organizacją nauczania online było to, jak słuchacze uczą się języka polskiego¹⁰. Do wyboru zaproponowane zostały następujące odpowiedzi: *w grupie*, *sam*, *sam + nauczyciel* i *inne*¹¹.

Zdecydowana większość ankietowanych (78%) odpowiedziała, że uczy się *w grupie*, co zresztą nie dziwi, ponieważ większość zajęć w SJPdC prowadzona jest w ten sposób. 14% pytanych wskazało, że uczy się indywidualnie z nauczycielem (*sam + nauczyciel*) – takie usługi także świadczone są przez Studium, zaskakujące jest nato-

⁷ Wykres został zbudowany z wielu prostokątów różnej wielkości. W każdym z nich została umieszczona informacja – data rozpoczęcia zajęć online. Im większy prostokąt, tym więcej osób wskazało tę samą datę. Dodatkowo, żeby zwiększyć czytelność wykresu, wszystkie daty z tej samej połowy danego miesiąca oznaczone zostały takim samym kolorem.

⁸ Odpowiedzi te można zinterpretować jako błędne, bo mało wiarygodne wydaje się, że nauka online rozpoczęła się po tak długiej przerwie od zaprzestania prowadzenia tradycyjnych zajęć. Jedną z odpowiedzi („5.05.2020”) można uznać za wskazanie daty wypełniania ankiety, a nie jako początek nauczania online – błędne zrozumienie pytania przez ankietowanego.

⁹ Ankieta przeprowadzona została w dniach 5–10.05.2020 r.

¹⁰ Pytania w ankiecie zostały napisane bardzo prostym językiem, ponieważ respondentami byli słuchacze, którzy władali językiem polskim na poziomach od A1 do B2/C1. Chcieliśmy, żeby pytania w ankiecie były zrozumiałe dla wszystkich.

¹¹ Prawie zawsze w pytaniach zamkniętych dodawaliśmy opcję *inne*, ponieważ nie chcieliśmy ograniczać odpowiedzi jedynie do zaproponowanych przez nas. Opcja dała zatem respondentom możliwość do udzielenia dokładniejszej odpowiedzi.

miast to, że 6% ankietowanych stwierdziło, że uczy się samodzielnie (*sam*). Nasuwa się zatem pytanie, skąd te osoby dowiedziały się o ankiecie, która skierowana była do słuchaczy szkoły językowej, której to pracownicy (nauczyciele) prowadzą zajęcia dla swoich uczniów, więc nie ma w tym przypadku możliwości pracy indywidualnej (bez nauczyciela). Wytłumaczeniem tej odpowiedzi może być to, że ankietę wypełniły także osoby, które przerwały już naukę w Studium (z wyboru lub przez to, że nie zaliczyły pierwszego semestru) lub też z wyboru nie uczestniczą w zajęciach online organizowanych przez placówkę, ale nadal są w bazie danych / na liście mailingowej danego rocznika słuchaczy. Nie może więc dziwić niewielki odsetek tego typu odpowiedzi.

W zbiorze odpowiedzi *inne* (2% wszystkich) znalazły się na przykład takie, w których studenci wskazywali, że uczą się w dwojaki sposób („W grupie i sam z nauczycielem”¹²) lub też dokładniej określali liczebności grupy zajęciowej („w grupie z 2-3 osób”, „ja+kożanka+nauczyciel”).

Respondenci, którzy zaznaczyli, że uczą się *w grupie*, zostali poproszeni o doprecyzowanie swojej odpowiedzi. Zadano im pytanie – *czy wszystkie osoby z grupy uczestniczą w zajęciach online?* W przypadku tego pytania wyjątkowo do wyboru były jedynie dwie odpowiedzi – *tak* i *nie*, nie dodaliśmy możliwości wpisania innych odpowiedzi, ponieważ bardziej interesowało nas, dlaczego nie wszyscy uczestniczą w zajęciach online, niż np. dookreślanie, ile osób w nich nie uczestniczy. Po zsumowaniu odpowiedzi na to pytanie okazało się, że 57% ankietowanych stwierdziło, że *wszyscy* z ich grupy zajęciowej uczestniczą w lekcjach online, a pozostałe 43%, że są jednak osoby, a przynajmniej jedna osoba, która w nich nie uczestniczy. Drugą grupę, czyli osoby, które zaznaczyły, że nie wszyscy uczestniczą w lekcjach online, poprosiliśmy, żeby napisały, z czego ich zdaniem wynika ta absencja na zajęciach.

Przyglądając się dokładniej zebranemu materiałowi, udało się wyróżnić kilka grup podobnych odpowiedzi na to pytanie. Najwięcej osób stwierdziło, że nieobecność wynika z tego, że studenci mają **różnego rodzaju problemy techniczne** („nie wszyscy mają dobrze połączenie internetowe”; „dokładnie nie wiem, może ludzi mają ja-

¹² W cudzysłowie zazwyczaj podajemy przykładowe odpowiedzi z ankiety, w których zachowaliśmy oryginalną pisownię.

kiś problemu z internetem, czy po prostu nie mogę pracować online”) oraz **sami nie chcą uczestniczyć w zajęciach** („chyba Pan/Pani nie chce”; „moim zdaniem to jest wybór tych osób, ponieważ każdy samodzielnie decyduje co jest mu potrzebne i dlaczego”) – po 10 wskazań dla jednej grupy odpowiedzi. 6 osób stwierdziło, że powodem jest **lenistwo słuchaczy** („nie uczestniczą w lekcjach ci studenci którzy byli leniwymi i podczas zwykłych zajęć”; „myślę, że te osoby są leniwi”), a po dwie osoby wskazały, że **lekcje są nudne** („lekcje czasami są nudne, rozmawiamy na jakies tematy, ale musimy siedzieć przy laptopie 1,5 godziny i słuchać inny odpowiedzi, czasami na temat w ogóle nie interesujący”) i **uczniowie nie mają motywacji do pracy online** („dość trudno zmotywować siebie uczestniczać w lekcjach online”) oraz, że **lekcje online są trudniejsze w odbiorze od tradycyjnych** („nie wszyscy są obecni, ponieważ nauka online jest nowym doświadczeniem i przyswajanie kursów języka polskiego nie jest łatwe”). Wśród pojedynczych odpowiedzi wystąpiły np. takie, że „nie wszystkim odpowiada czas zajęć” czy też, że „niektórzy ludzie zapominają o harmonogramie”.

4. Aspekt dydaktyczny zajęć online

Kolejną częścią ankiety była ocena nauczania poszczególnych podsystemów języka i sprawności w trakcie lekcji zdalnych. Ankietowani mieli określić, w jakim stopniu nauczyciel podczas lekcji online skupiał się na: gramatyce, leksyce, słuchaniu ze zrozumieniem, czytaniu ze zrozumieniem, pisaniu, mówieniu. Respondenci mogli wskazać 1 z 3 stopni: *duży*, *średni*, *mały*. W przypadku gramatyki 39% osób uznało, że lektor w *dużym* stopniu skupia się na tym podsystemie, 48% osób uznało, że w stopniu *średnim*, 13% osób, że w stopniu *małym*. W przypadku słownictwa udzielono następujące odpowiedzi: 58% osób wskazało, że nauczyciel bardzo skupia się na leksyce, 37%, że *średnio*, 5%, że *mało*. Jeśli wziąć pod uwagę sprawności językowe, to według ankietowanych lektor skupiał się :

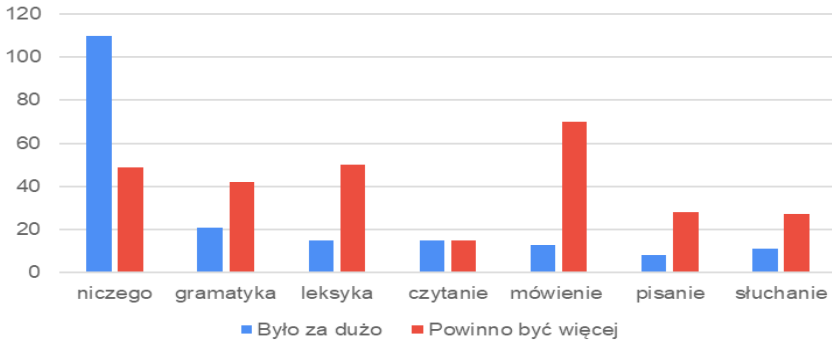
- na pisaniu w stopniu: *dużym* (36¹³), *średnim* (78), *małym* (41);
- na mówieniu w stopniu: *dużym* (82), *średnim* (43), *małym* (30);

¹³ W nawiasach pojawia się liczba odpowiedzi.

- na czytaniu w stopniu: *dużym* (49), *średnim* (76), *małym* (30);
- na słuchaniu w stopniu: *dużym* (53), *średnim* (70), *małym* (32).

Podsumowaniem tej części ankiety były pytania o to, których elementów było za dużo na lekcji języka polskiego jako obcego oraz których elementów powinno być więcej. Wyniki zebrano na wykresie 2.

Wykres 2. Ocena zawartości lekcji

Źródło: opracowanie własne

Jak widać, 71% uznało, że zawartość lekcji online była właściwa, tj. gramatyka, leksyka i wszystkie sprawności, które pojawiały się w trakcie wirtualnych spotkań, a aż 32% stwierdziło, że *niczego* nie było za dużo. Mimo tak pozytywnej oceny lekcji zdalnych to aż 45% respondentów chciałoby, by więcej czasu lektor poświęcił na rozwijanie sprawności mówienia, choć 81% wskazało, że lektor w stopniu *dużym* i *średnim* skupiał się na tej sprawności. Uwarunkowane jest to oczywiście tym, że mówienie stanowi jedną z większych trudności. Podobnie z resztą jest z leksyką i gramatyką, kolejno 32% i 27% badanych chciałoby, by zagadnień z tych podsystemów było więcej. Można zatem stwierdzić, że lekcje zdalne zaproponowane przez nauczycieli były właściwie przygotowane i odpowiadały potrzebom słuchaczy. W związku z tym, że studentów SJPdC można uznać za grupę zmotywowaną do nauki języka polskiego i świadomą swojego poziomu rozwoju językowego, to wskazywane braki były raczej uwarunkowane tym, że studenci chcieliby jak najszybciej i jak najlepiej rozwinąć te elementy języka polskiego, które sprawiają im problem.

5. Ocena zajęć online

Ostatnią częścią ankiety były pytania oceniające i podsumowujące prowadzone lekcje języka polskiego w trybie zdalnym. Na wstępie tej części poprosiliśmy ankietowanych o wskazanie, jakie widzą problemy w nauczaniu zdalnym i co zmieniliby w lekcjach online. Było to pytanie otwarte, więc odpowiedzi były bardzo różnorodne, ale dzięki analizie zebranego materiału udało się wyszczególnić podobne odpowiedzi, sklasyfikować je i pogrupować. Najwięcej osób (19) stwierdziło, że **nic nie należy zmieniać w lekcjach online** („w lekcjach online wszystko jest OK, nie widzę problemów”; „obecnie kursy są bardzo dobre”; „nic bym nie zmieniała”; „nic nie zmieniać”). Drugą dużą grupę odpowiedzi (16) stanowiły odpowiedzi dotyczące utrudnień związanych z **problemami technicznymi** („często jest złe połączenie internetowe, nie działa mikrofon lub kamera, dlatego jest problem w komunikacji z nauczycielem i część informacji mija”; „w nauczaniu nie widzę żadnych problemów, oprócz połączenia Internetowego, przez które czasami nie mogę usłyszeć nauczyciela lub kolegę”). Kolejni ankietowani (5) zwrócili uwagę, że jest zbyt **mało ćwiczeń rozwijających sprawność mówienia** („więcej rozmów z nauczycielem, aby ćwiczyć nasze polskie tłumaczenie”; „bym dużo mówienie zprowadziła”), następni (4), że jest **utrudniona komunikacja** podczas lekcji („choć dość dobre, połączenie nauczycieli i uczniów jest ograniczone”; „czasami trudno było komunikować się”), a 3, że jest **za mało lekcji online** („chciałbym więcej lekcję online”; „zrobiłabym więcej lekcji z języka”). Wśród pojedynczych odpowiedzi można wskazać następujące zastrzeżenia: „tylko rozmawiamy na lekcjach („chciałabym coś innego!)”, „lekcje trwają dłużej bez przerwy, więc koncentracja łatwo się zmniejsza” czy też „czasami jest za dużo pracy domowej”.

Następujące po powyższym pytanie było jego opozycją, bo poprosiliśmy, żeby ankietowani wskazali, jakie widzą zalety / dobre strony nauczania online. W odpowiedzi, najwięcej respondentów (14) wskazało, że zaletą jest **możliwość nauki z dowolnego miejsca na świecie** („nie muszę wychodzić z mieszkania aby być na lekcje”; „nie musimy nigdzie wychodzić”; „zaletą jest to, że możemy kontynuować uczyć się języka, nie będąc w Polsce”). Tyle samo osób (14) napisało, że jest to **większa autonomia/samodzielność w nauce** („samodziel-

nie podzielenie czasu na szkolenie”; „spokojnie pracować we własnym tępie”; „możliwość nauczania się w dowolnym czasie”), natomiast 13, że **nie widzi dobrych stron nauczania online** („nie widzę ani dobre strony nauczania online”; „nie ma zalet strony nauczania online”; „nie ma”). 5 respondentów za zaletę uważa to, że mają **więcej czasu na wykonanie różnych czynności związanych z nauką** („mamy więcej czasu na wykonywanie prac domowych”; „dużo czasu na wykonanie ćwiczeń, w domu możemy skupić się na nauce”; „więcej czasu do przygotowania się”), a po trzy osoby, że jest **więcej czasu wolnego** („mogę zaoszczędzić więcej czasu”) oraz, że **na zajęciach panuje większa punktualność** („nikt nie spóźnia się na wykład”).

Ostatnie pytanie w tej części ankiety zainspirowane zostało kwestionariuszem ankietowym A. Jędrzysek-Geisler i D. Hrycak-Krzyżanowskiej, które badały aspekt nauczania i uczenia się w sytuacji pandemii w polskich szkołach sobotnich. Badaczki poprosiły, żeby uczniowie wybrali z listy i zaznaczyli na niej, co według nich jest problemem w nauce online. O odpowiedź na identyczne pytanie i wybranie problemów z takiej samej listy poprosiliśmy słuchaczy Studium. Słuchaczom doskwierało głównie to, że muszą **pracować samodzielnie** (62 wskazania) oraz, że **boli ich oczy od pracy przy komputerze** (58 wskazań).

6. Wnioski

Badanie aspektów organizacyjnych i dydaktycznych nauczania online w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego pokazało, że nauczyciele dość szybko przeszli na formę zdalną lekcji – 109 badanych wskazało, że doszło do tego w ciągu pierwszego miesiąca zawieszenia zajęć w trybie stacjonarnym. Niepokojący jest fakt, że nie wszyscy studenci uczestniczyli regularnie w spotkaniach wirtualnych, zwłaszcza, że mogło być to spowodowane lenistwem, brakiem motywacji oraz tym, że część studentów postrzegala te lekcje jako mało interesujące. Dużym sukcesem zajęć zdalnych w SJPdC jest fakt, że 71% uczących się uznało, że zawartość lekcji odpowiadała ich potrzebom. Badani wydają się być grupą na ogół zmotywowaną do nauki języka polskiego jako obcego oraz świadomą swojego rozwoju językowego. Choć respondenci sygnalizowali,

że chcieliby, aby więcej czasu poświęcano na rozwijanie sprawności mówienia oraz podsystemu gramatycznego i leksykalnego, to wydaje się, że potrzeby te sygnalizowane byłyby też przy nauczaniu w formie tradycyjnej, ponieważ to te trzy elementy edukacji polonistycznej wskazywane były jako najtrudniejsze dla badanych cudzoziemców.

Bibliografia

- Europejski system kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie.* (2003). Warszawa: Wydawnictwo Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.
- Komorowska H. (2005). *Metodyka nauczania języków obcych.* Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Ostromęcka-Frączak B. (2010). Wkład pracowników Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ w rozwój polskiej glottodydaktyki. *Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 17, 19–27.
- Rakowski B. (2010). Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego. *Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 17, 9–17.
- Seretny A. (2016). Stopień trudności słowa w perspektywie glottodydaktycznej. *Języki Obce w Szkole*, 1, 17–20.
- Wielkiewicz-Jaźmużna D. (2008). Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1952–2002. *Acta Universitatis Lodzianensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 15.
- Zarządzenie nr 100 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 11.03.2020 r. [https://baw.uni.lodz.pl/\[29.09.2020\]](https://baw.uni.lodz.pl/[29.09.2020]).

